

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра медичної реабілітації, валеології та оздоровчих технологій в спорті

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 6. Актуальні питання кінезіології

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальність I7 Терапія та реабілітація
освітньо-професійна програма «Фізична терапія, ерготерапія»
форма(и) здобуття освіти денна

Київ-2025 рік

**Інформація про розробника та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК робочої програми навчальної дисципліни

Кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

Валентин ГОЛУБ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри медичної реабілітації, валеології та оздоровчих технологій в спорті Навчально-наукового гуманітарного інституту(ННГІ).

Протокол № 1 від 25.08.2025
Завідувач кафедри

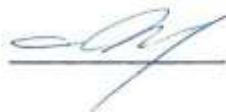
(підпис)

Уляна ЛУЩИК

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025
Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

1	Загальна інформація про навчальну дисципліну	4
2	Опис навчальної дисципліни	5
2.1	Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	5
2.2	Міждисциплінарні зв'язки:	6
3	Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми	7
4	Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми	7
5	Структура та обсяг навчальної дисципліни	7
5.1	Тематика семінарських занять	9
5.2	Тематика практичних занять	11
5.3	Тематика лабораторних занять	11
5.4	Тематика самостійної роботи здобувачів	11
6	Інформація про індивідуальне завдання	12
7	Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	13
8	Політика дисципліни	15
9	Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача	16
9.1	Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.	16
9.2	Методи контролю та оцінювання	17
9.3	Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.	18
9.4	Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.	20
9.5	Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті	21
10	Рекомендовані джерела інформації	22

1 Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Актуальні питання кінезіології, ВБ6
1.2. Статус навчальної дисципліни	Вибіркова дисципліна професійної підготовки
1.3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	3-й рік навчання, 5-й семестр
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин, в тому числі:	120
● аудиторні години	40
лекції	20
семінарські заняття	20
● самостійна робота	80
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
1.6. Інформація про консультації	Згідно затвердженого графіка консультацій
1.7. Мова викладання	українська
1.8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	кандидат педагогічних наук, доцент Голуб Валентин Петрович
1.9. Контактна інформація викладача	holub.valentyn@tnu.edu.ua

2 Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни

Дисципліна «Актуальні питання кінезіології» є вибірковою дисципліною професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю І7 Терапія та реабілітація. Навчальний курс спрямований на формування системного уявлення про сучасні теоретичні, функціональні та прикладні аспекти кінезіології як науки про рух людини та її практичне застосування у фізичній терапії та реабілітації.

У процесі вивчення дисципліни розглядаються історичні та методологічні засади кінезіології, принципи аналізу рухової діяльності, нейрофізіологічні механізми м'язової функції, а також регіонарна кінезіологія опорно-рухового апарату. Значна увага приділяється вивченню кінезіологічних особливостей рухів верхньої та нижньої кінцівок, тулуба і хребта, а також ролі міофасціальних ланцюгів у формуванні рухових стереотипів і функціональних порушень.

Дисципліна орієнтована на поглиблення фахових знань і розвиток клінічного мислення майбутніх фізичних терапевтів, формування здатності аналізувати рухи, оцінювати функціональний стан опорно-рухового апарату та обґрунтовувати вибір реабілітаційних втручань з урахуванням анатомо-функціональних і біомеханічних закономірностей.

Вивчення курсу забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичною підготовкою та створює підґрунтя для застосування кінезіологічних підходів у подальшій професійній діяльності у сфері фізичної терапії та реабілітації.

2.1 Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Актуальні питання кінезіології» є формування у здобувачів вищої освіти системних теоретичних знань і практично орієнтованих уявлень про сучасні підходи до аналізу рухової діяльності людини, закономірності функціонування опорно-рухового апарату та нейром'язової системи, а також розвиток здатності застосовувати кінезіологічні принципи у фізичній терапії та реабілітації з метою оцінювання, відновлення та оптимізації рухових функцій.

Завданнями дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів з історією становлення, предметом, завданнями та методологічними засадами сучасної кінезіології;
- формування розуміння принципів аналізу рухової діяльності, площин і вісей рухів, біомеханічних та нейрофізіологічних механізмів м'язового скорочення;
- вивчення функціональної анатомії та кінезіологічних особливостей рухів верхніх і нижніх кінцівок, тулуба та хребта;
- оволодіння методами оцінювання рухових функцій, м'язової сили та обсягу рухів у суглобах;

- формування уявлень про роль міофасціальних і функціональних ланцюгів у забезпеченні рухів та розвитку рухових порушень;
- розвиток клінічного мислення та здатності інтерпретувати результати кінезіологічного обстеження у процесі фізичної терапії та реабілітації.

Цілями вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти професійної готовності до застосування кінезіологічних знань у практичній діяльності фізичного терапевта, здатності аналізувати рухові порушення, обґрунтовувати вибір реабілітаційних втручань та інтегрувати кінезіологічні підходи у комплексний процес відновлення рухових функцій і підвищення якості життя пацієнтів.

2.2 Міждисциплінарні зв'язки:

Преквізити дисципліни «Актуальні питання кінезіології»:

- ОК 10. Анатомія та фізіологія людини
- ОК 13. Біомеханіка та клінічна кінезіологія
- ОК 14. Основи фізичної терапії. Вступ до спеціальності
- ОК 17. Загальна біохімія та біохімія рухової діяльності
- ОК 21. Терапевтичні вправи
- ОК 22. Методи дослідження у фізичній терапії

Постреквізити дисципліни «Актуальні питання кінезіології»:

- ОК 24. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях опорно-рухового апарату
- ОК 25. Фізична терапія, ерготерапія при захворюваннях нервової системи
- ОК 27. Фізична терапія у педіатрії
- ОК 28. Фізична терапія, ерготерапія у внутрішній медицині
- ОК 29. Фізична терапія при хірургічних захворюваннях та онкології
- ОК 31. Технічні засоби у фізичній терапії

Формат проведення дисципліни

Дисципліна «Актуальні питання кінезіології» належить до вибіркових дисциплін професійної підготовки та реалізується у змішаному форматі навчання із поєднанням аудиторної та дистанційної роботи. Навчальний процес організовується у формах лекційних і семінарських занять.

Лекційні заняття спрямовані на системне викладення теоретичних і методологічних засад кінезіології, формування цілісного уявлення про закономірності рухової діяльності людини та сучасні підходи до її аналізу у фізичній терапії та реабілітації. Семінарські заняття орієнтовані на поглиблення й закріплення теоретичного матеріалу, розвиток аналітичного та клінічного мислення, обговорення проблемних питань і застосування кінезіологічних підходів до аналізу рухових функцій.

Дисципліна викладається з використанням технологій змішаного навчання. Для проведення дистанційних занять, консультацій, обговорень та усних опитувань використовується платформа Google Meet. Організація навчального контенту, розміщення навчально-методичних матеріалів, завдань для самостійної роботи, подання та перевірка письмових робіт, а також

зворотний зв'язок зі здобувачами здійснюються у середовищі Google Classroom.

Поточний контроль знань здійснюється у формі усного опитування на семінарських заняттях. Проміжний контроль передбачає тестування за результатами вивчення кожного модуля. Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі заліку.

У межах дисципліни передбачено виконання таких форм навчальних завдань: підготовка одного реферату за темою 1.1, підготовка однієї презентації за темою 1.2, а також виконання практичних завдань (ситуативних кейсів) за темами 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 та 2.6 відповідно до програми курсу.

3 Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

Вибіркова дисципліна професійної підготовки

4 Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

Вибіркова дисципліна професійної підготовки

5 Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма навчання			
	усього годин	у тому числі		
Л		Сем	СР	
1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ КІНЕЗІОЛОГІЇ	32	8	4	20
Тема 1.1. Історія, предмет і методологічні засади кінезіології. Кінезіологія як наука про рух людини. Предмет, завдання та основні напрями розвитку кінезіології. Етапи становлення кінезіології як наукової та прикладної дисципліни. Базові терміни і поняття кінезіології. Місце кінезіології у системі підготовки фахівців зі спеціальності І7 Терапія та реабілітація	16	4	2	10
Тема 1.2. Основи аналізу рухової діяльності та м'язової функції. Особливості вивчення рухової діяльності людини. Функціональний і системно-структурний підхід до аналізу рухів. Площини та вісі тіла людини. Види рухів у суглобах, загальна класифікація рухів. Загальний центр тяжіння та його роль у механічній стійкості тіла. М'язова активність і м'язова сила. Види м'язових скорочень і напруги, види роботи м'язів. Нейрофізіологічні механізми м'язового скорочення. Методи оцінювання та вимірювання м'язової сили, динамометрія	16	4	2	10

1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 2. РЕГІОНАРНА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА КІНЕЗІОЛОГІЯ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ	88	12	16	60
Тема 2.1. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: плечовий комплекс. Кінезіологія та функціональна анатомія рухів верхньої кінцівки. Плечовий комплекс як багатосуглобова система. Роль плечового суглоба, лопатки та ключиці у забезпеченні рухів. Вісі, площини та основні рухи плеча. М'язи, що забезпечують рухи у плечовому комплексі, ротаційна манжета. Оцінка функціонального стану плечового суглоба. Гоніометрія	14	2	2	10
Тема 2.2. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: ліктьовий суглоб. Функціональна анатомія та кінезіологія ліктьового суглоба. Основні рухи: флексія, екстензія, пронація та супінація. Вісі та площини рухів. М'язи, що забезпечують рухи в лікті. Фактори обмеження амплітуди рухів. Порушення пронації та супінації, компенсаторні рухи. Оцінка рухів, гоніометрія	16	2	4	10
Тема 2.3. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: променево-зап'ясний суглоб і кисть. Кінезіологія та функціональна анатомія променево-зап'ясного суглоба і кисті. Рухи в променево-зап'ясному суглобі та суглобах кисті і пальців. М'язи, що забезпечують рухи кисті та пальців. Протиставлення великого пальця. Види хватів. Деформації кисті та пальців. Методи оцінки рухів, гоніометрія	16	2	4	10
Тема 2.4. Кінезіологія рухів тулуба та хребта. Функціональна анатомія та кінезіологія хребта. Будова хребта. Рухи хребта у різних відділах: шийному, грудному, попереково-крижовому. Вісі та площини рухів. М'язи, що забезпечують рухи та стабілізацію хребта. Оцінка рухів хребта. Гоніометрія, станова динамометрія	14	2	2	10
Тема 2.5. Кінезіологія рухів нижньої кінцівки: кульшовий і колінний суглоби. Кінезіологія та функціональна анатомія кульшового суглоба. Основні рухи, м'язи та зв'язки, що забезпечують рухи та стабільність. Оцінка функції кульшового суглоба, гоніометрія. Кінезіологія колінного суглоба. Флексія, екстензія, ротаційні рухи. Роль менісків. М'язи та зв'язки колінного суглоба. Методи обстеження та оцінювання рухів	14	2	2	10
Тема 2.6. Кінезіологія рухів гомілковостопного суглоба, стопи та міофасціальні ланцюги. Кінезіологія гомілковостопного суглоба і суглобів стопи. Основні рухи: флексія, екстензія, інверсія, еверсія. Суставний комплекс стопи, стабільність і зведення стопи, арки та деформації. Оцінка рухів, гоніометрія. Міофасціальні та функціональні ланцюги. Поверхневі та глибокі дорзальні й вентральні, латеральні та спіральні міофасціальні ланцюги. Меридіани за Т. Маерсом та їх значення для розуміння рухових порушень	14	2	2	10

	1	2	3	4	5
РАЗОМ	<i>годин</i>	120	20	20	80
	<i>кредитів</i>	4			
Підсумковий (семестровий) контроль		<i>залік</i>			

5.1 Тематика семінарських занять

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
1.	<p>Тема 1.1. Історія, предмет і методологічні засади кінезіології (1 семінарське заняття, 2 год) Семінарське заняття №1 <i>Мета заняття:</i> сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про становлення кінезіології як науки, її предмет, завдання та значення для сучасної фізичної терапії та реабілітації. <i>Зміст заняття:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – обговорення основних етапів розвитку кінезіології; – аналіз предмета, об'єкта та завдань кінезіології; – розгляд базових термінів і понять кінезіології; – дискусія щодо ролі кінезіології у професійній діяльності фізичного терапевта 	2
2.	<p>Тема 1.2. Основи аналізу рухової діяльності та м'язової функції (1 семінарське заняття, 2 год) Семінарське заняття №2 <i>Мета заняття:</i> сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння принципів аналізу рухової діяльності та м'язової функції як основи кінезіологічного обстеження. <i>Зміст заняття:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз площин і вісей тіла людини; – класифікація рухів у суглобах; – обговорення видів м'язових скорочень і напруги; – розгляд нейрофізіологічних механізмів м'язового скорочення; – обговорення методів оцінювання м'язової сили 	2
3.	<p>Тема 2.1. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: плечовий комплекс (1 семінарське заняття, 2 год) Семінарське заняття №3 <i>Мета заняття:</i> сформувати у здобувачів вищої освіти уявлення про кінезіологічні особливості рухів плечового комплексу та їх значення для оцінювання функціонального стану верхньої кінцівки. <i>Зміст заняття:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз будови та функції плечового комплексу; – розгляд ролі лопатки та ключиці у рухах плеча; – обговорення м'язів плечового комплексу та ротаційної манжети; – аналіз функціональних рухів плечового суглоба 	2
4.	<p>Тема 2.2. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: ліктьовий суглоб (2 семінарські заняття, 4 год) Семінарське заняття №4 <i>Мета заняття:</i> сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння кінезіології рухів у ліктьовому суглобі та чинників, що впливають на їх обмеження.</p>	4

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	<p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз анатомо-функціональних особливостей ліктьового суглоба; – розгляд флексії та екстензії в лікті; – обговорення м'язів, що забезпечують рухи в ліктьовому суглобі. <p>Семінарське заняття №5</p> <p>Мета заняття: поглибити знання здобувачів щодо пронації та супінації передпліччя і компенсаторних механізмів рухів.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз пронації та супінації передпліччя; – розгляд м'язів, що забезпечують ці рухи; – обговорення порушень пронації-супінації; – аналіз компенсаторних рухів 	
5.	<p>Тема 2.3. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: променево-зап'яний суглоб і кисть (2 семінарські заняття, 4 год)</p> <p>Семінарське заняття №6</p> <p>Мета заняття: сформувані у здобувачів вищої освіти уявлення про кінезіологію рухів променево-зап'яного суглоба та кисті.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз рухів у променево-зап'яному суглобі; – розгляд м'язів, що забезпечують рухи кисті; – обговорення функціонального значення кисті у повсякденній діяльності. <p>Семінарське заняття №7</p> <p>Мета заняття: поглибити знання щодо рухів пальців, видів хватів та деформацій кисті.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз рухів у суглобах пальців; – обговорення протиставлення великого пальця; – характеристика видів хватів; – аналіз деформацій кисті та пальців 	4
6.	<p>Тема 2.4. Кінезіологія рухів тулуба та хребта (1 семінарське заняття, 2 год)</p> <p>Семінарське заняття №8</p> <p>Мета заняття: сформувані у здобувачів вищої освіти розуміння кінезіологічних особливостей рухів хребта та їх ролі у забезпеченні стабільності тіла.</p> <p>Зміст заняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз будови та функції хребта; – розгляд рухів у шийному, грудному та попереково-крижовому відділах; – обговорення м'язів стабілізації хребта; – аналіз порушень рухливості хребта 	2
7.	<p>Тема 2.5. Кінезіологія рухів нижньої кінцівки: кульшовий і колінний суглоби (1 семінарське заняття, 2 год)</p> <p>Семінарське заняття №9</p> <p>Мета заняття: сформувані у здобувачів вищої освіти уявлення про кінезіологічні особливості рухів у кульшовому та колінному суглобах.</p>	2

П/н	Теми семінарських занять	Кількість годин
		Очна (денна)
	Зміст заняття: – аналіз рухів кульшового суглоба; – розгляд стабільності кульшового суглоба; – аналіз рухів колінного суглоба та ролі менісків; – обговорення м'язів і зв'язок нижньої кінцівки	
8.	Тема 2.6. Кінезіологія рухів гомілковостопного суглоба, стопи та міофасціальні ланцюги (1 семінарське заняття, 2 год) Семінарське заняття №10 Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння кінезіології рухів стопи та ролі міофасціальних ланцюгів у формуванні рухових патернів. Зміст заняття: – аналіз рухів у гомілковостопному суглобі та суглобах стопи; – розгляд арок стопи та їх функціонального значення; – обговорення деформацій стопи; – аналіз міофасціальних ланцюгів і меридіанів за Т. Маєрсом	2
	Всього	20

5.2 Тематика практичних занять

Практичні заняття програмою не передбачені.

5.3 Тематика лабораторних занять

Лабораторні заняття програмою не передбачені.

5.4 Тематика самостійної роботи здобувачів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин
1	Тема 1.1. Історія, предмет і методологічні засади кінезіології	Опрацювання лекційних і семінарських матеріалів; самостійний аналіз етапів становлення та сучасних напрямів розвитку кінезіології; підготовка та написання реферату за темою; підготовка до усного опитування на семінарському занятті	10
2	Тема 1.2. Основи аналізу рухової діяльності та м'язової функції	Самостійне опрацювання навчально-методичних матеріалів; аналіз площин і вісей рухів, видів м'язових скорочень і роботи м'язів; підготовка мультимедійної презентації; підготовка до тестового контролю за модулем	10
3	Тема 2.1. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: плечовий комплекс	Опрацювання лекційного та семінарського матеріалу; аналіз кінезіологічних особливостей рухів плечового комплексу; виконання практичної роботи; підготовка до усного	10

		опитування	
4	Тема 2.2. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: ліктьовий суглоб	Самостійне опрацювання навчальних матеріалів; аналіз рухів у ліктьовому суглобі, пронації та супінації; виконання практичної роботи; підготовка до тестового контролю за модулем	10
5	Тема 2.3. Кінезіологія рухів верхньої кінцівки: променево-зап'ясний суглоб і кисть	Опрацювання лекційних і семінарських матеріалів; аналіз функціональних рухів кисті та пальців; виконання практичної роботи; підготовка до усного опитування	10
6	Тема 2.4. Кінезіологія рухів тулуба та хребта	Самостійне опрацювання навчально-методичних матеріалів; аналіз рухів хребта у різних відділах та механізмів стабілізації; виконання практичної роботи; підготовка до тестового контролю за модулем	10
7	Тема 2.5. Кінезіологія рухів нижньої кінцівки: кульшовий і колінний суглоби	Опрацювання лекційного та семінарського матеріалу; аналіз кінезіологічних особливостей рухів у кульшовому та колінному суглобах; виконання практичної роботи; підготовка до усного опитування	10
8	Тема 2.6. Кінезіологія рухів гомілковостопного суглоба, стопи та міофасціальні ланцюги	Самостійне опрацювання навчальних матеріалів; аналіз рухів стопи та ролі міофасціальних ланцюгів у формуванні рухових патернів; виконання практичної роботи; підготовка до підсумкового контролю (заліку)	10
		Всього	80

6 Інформація про індивідуальне завдання

Робочою програмою навчальної дисципліни «Актуальні питання кінезіології» передбачено виконання індивідуальних навчальних завдань як складової поточного контролю результатів навчання. Індивідуальні завдання спрямовані на поглиблення та систематизацію теоретичних знань здобувачів вищої освіти з питань сучасної кінезіології, формування цілісного уявлення про закономірності рухової діяльності людини, розвиток професійного та клінічного мислення фізичного терапевта, а також набуття навичок аналізу рухів і функціонального стану опорно-рухового апарату.

Індивідуальні навчальні завдання реалізуються у формах практичних завдань (ситуативних кейсів), реферату та мультимедійної презентації відповідно до тем навчальної дисципліни, семінарських занять і програмних результатів навчання.

6.1 Орієнтовні теми практичних завдань (ситуативних кейсів)

Практичні роботи мають аналітико-прикладний характер і орієнтовані на формування професійних умінь фізичного терапевта щодо кінезіологічного аналізу рухів і функціонального стану опорно-рухового апарату.

1. Аналіз кінезіологічних особливостей рухів плечового комплексу та їх значення для функціональної оцінки верхньої кінцівки.
2. Кінезіологічний аналіз рухів у ліктьовому суглобі з урахуванням пронації та супінації передпліччя.
3. Аналіз рухів променево-зап'ясного суглоба і кисті з урахуванням функціональних хватів та рухів пальців.
4. Кінезіологічний аналіз рухів тулуба та хребта у різних відділах з оцінкою стабілізаційних механізмів.
5. Аналіз кінезіологічних особливостей рухів у кульшовому та колінному суглобах.
6. Кінезіологічний аналіз рухів гомілковостопного суглоба і стопи з урахуванням ролі міофасціальних ланцюгів.

6.2 Орієнтовні теми рефератів

1. Кінезіологія як наука про рух людини: історія становлення та сучасні напрями розвитку.
2. Значення кінезіології у професійній діяльності фізичного терапевта.
3. Роль кінезіологічного підходу в аналізі рухової діяльності людини.
4. Функціональний і системно-структурний підхід у кінезіології.

6.3 Орієнтовні теми презентацій

1. Площини та вісі рухів тіла людини у кінезіологічному аналізі.
2. Види м'язових скорочень і роботи м'язів у руховій діяльності.
3. Нейрофізіологічні механізми м'язового скорочення.
4. Методи оцінювання м'язової сили у фізичній терапії.
5. Роль центру тяжіння тіла у забезпеченні рівноваги та стійкості.

7 Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

- навчально-методичні матеріали дисципліни (робоча програма, силабус, методичні рекомендації до семінарських занять, практичних робіт, самостійної роботи);
- презентаційні матеріали до лекцій з актуальних питань кінезіології;
- мультимедійне обладнання (комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка);
- наочні навчальні матеріали (схеми, таблиці, анатомічні та функціональні моделі опорно-рухового апарату);
- вимірювальні та діагностичні засоби для кінезіологічного аналізу рухів (гоніометр, динамометр, інші допоміжні інструменти);
- тестові матеріали для поточного та проміжного контролю знань;
- електронні освітні ресурси та цифрові навчальні платформи;
- платформа Google Classroom для розміщення навчальних матеріалів, організації самостійної роботи, подання та перевірки завдань;

- платформа Google Meet для проведення дистанційних лекційних і семінарських занять, консультацій та поточного контролю;
- наукові та навчальні електронні ресурси з кінезіології, фізичної терапії та реабілітації, рекомендовані викладачем.

Для проведення занять використовуються:

- шведська стінка Ladas Lider для демонстрації та аналізу рухів верхніх і нижніх кінцівок, тулуба і хребта, оцінювання стабільності та координації рухів;
- степ-платформа Generation Fitness для відпрацювання та аналізу рухів нижніх кінцівок, рівноваги та контролю положення тіла;
- реабілітаційні бруси з перешкодами Антон БРХП для аналізу біомеханіки ходьби, фаз кроку та координації рухів;
- реабілітаційні сходи з різним кроком Tia-Sport для оцінювання та аналізу рухів нижніх кінцівок під час підйому і спуску;
- балансувальна платформа кільце SNS YJ05-G для дослідження постурального контролю, рівноваги та стабілізаційних реакцій;
- м'ячі для фітнесу FitGo для демонстрації рухів у різних вихідних положеннях і аналізу м'язової активності;
- медболи IronMaster та Record Medicine Ball для аналізу силових і координаційних компонентів рухів;
- обважнювачі-манжети для рук і ніг Zelart та FitGo для моделювання змін м'язового навантаження під час рухів;
- набір гантелей PowerPlay Fitness Dumbbells для демонстрації та аналізу м'язової роботи при виконанні ізольованих і комбінованих рухів;
- масажні ролики EasyFit Grid Roller Extreme та PowerPlay Mini EPP Foam Roller для вивчення міофасціальних ланцюгів і впливу міофасціального розслаблення на рухову функцію;
- напівсфери масажні EasyFit для аналізу стабілізаційних механізмів і рівноваги;
- валики та напіввалики для реабілітації і масажу EasyFit та 4Fizio для моделювання положень тіла та підтримки сегментів під час аналізу рухів;
- масажні м'ячі EasyFit Goober та Zelart Duoball для демонстрації міофасціальних взаємозв'язків;
- ролер для ходьби 4Fizio для аналізу координації та рухів нижніх кінцівок;
- ростомір медичний підлоговий Aton РМ-П для антропометричних вимірювань у межах кінезіологічного аналізу;
- рулетка спортивна (стрічка мірна) геодезична Star Brand для вимірювання довжини сегментів тіла та амплітуди рухів.

Зазначене обладнання забезпечує можливість практичного опрацювання тем дисципліни, зокрема аналізу рухової діяльності, м'язової функції, кінезіології верхніх і нижніх кінцівок, тулуба та хребта, а також формування навичок кінезіологічного оцінювання рухів і функціонального стану опорно-рухового апарату.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Робоча програма навчальної дисципліни
- 2) Силабус дисципліни
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі,

8 Політика дисципліни

Політика щодо	Зміст політики
Політика щодо академічної доброчесності	Здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни «Актуальні питання кінезіології» зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, самостійності та відповідальності у виконанні всіх видів навчальних завдань. У роботах мають бути коректно оформлені посилання на використані джерела, дотримані вимоги до цитування та академічної етики. Не допускаються плагіат, списування, подання чужих робіт як власних або спотворення результатів навчання. У разі виявлення порушень застосовуються заходи відповідно до внутрішніх нормативних документів закладу вищої освіти.
Використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися здобувачами як допоміжний засіб для пошуку інформації, попереднього структурування матеріалу чи уточнення термінології з кінезіології. Водночас кінцеві результати навчальних завдань мають ґрунтуватися на самостійному аналізі, фахових міркуваннях і власних висновках здобувача. Роботи, що містять некритично використані або повністю згенеровані матеріали без авторського осмислення, не зараховуються.
Використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Використання матеріалів з відкритих інформаційних ресурсів допускається за умови їх наукової достовірності, відповідності тематиці дисципліни та обов'язкового зазначення джерел. Усі запозичення повинні бути оформлені відповідно до вимог академічного цитування. Порушення правил використання матеріалів відкритого доступу розглядається як недотримання принципів академічної доброчесності.
Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології	Учасники освітнього процесу повинні дотримуватися норм професійної етики, взаємної поваги та коректної комунікації під час лекційних і семінарських занять. Очікується толерантна поведінка, конструктивна участь у дискусіях та дотримання етичних принципів, притаманних професійній діяльності у сфері фізичної терапії та реабілітації.
Відвідування	Відвідування лекційних і семінарських занять є важливою умовою ефективного засвоєння навчального матеріалу з кінезіології. У разі пропуску занять з поважних причин здобувач зобов'язаний завчасно повідомити викладача та виконати визначені форми відпрацювання у погоджені строки.

Дедлайни	Навчальні, індивідуальні та самостійні завдання виконуються у строки, визначені робочою програмою дисципліни та викладачем. Недотримання встановлених термінів без обґрунтованих причин може призвести до зниження оцінки або незарахування відповідного виду роботи.
Визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Результати навчання, здобуті в інших закладах вищої освіти або в межах програм академічної мобільності, можуть бути визнані та перезараховані за умови відповідності їх змісту та обсягу програмним результатам дисципліни «Актуальні питання кінезіології» відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.
Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Результати навчання, набуті у процесі неформальної та/або інформальної освіти, можуть бути зараховані за умови підтвердження їх відповідності програмним результатам дисципліни та проходження процедури оцінювання згідно з установленим порядком і чинним законодавством України (платформи: Physiopedia Plus, Академія НСЗУ, Prometheus)
Порядок відпрацювання пропущених занять	Пропущені лекційні та семінарські заняття відпрацьовуються шляхом виконання індивідуальних аналітичних або письмових завдань, підготовки презентацій чи усного захисту відповідних тем у формах і строки, погоджені з викладачем дисципліни.
Оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється комплексно з урахуванням результатів поточного контролю, тестування за кожним модулем, підсумкового контролю (заліку), активності на семінарських заняттях, якості виконання практичних робіт, реферату та презентації відповідно до вимог робочої програми дисципліни.

9 Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

9.1 Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Актуальні питання кінезіології» здійснюється поетапно протягом семестру та передбачає поєднання поточного, проміжного і підсумкового контролю. Такий підхід забезпечує послідовне відстеження рівня засвоєння навчального матеріалу, дає змогу оцінити глибину розуміння теоретичних положень кінезіології та здатність здобувачів вищої освіти застосовувати їх для аналізу рухової діяльності у професійно орієнтованих ситуаціях.

Поточний контроль реалізується під час семінарських занять і спрямований на перевірку засвоєння базових понять, принципів і методів кінезіологічного аналізу рухів. У межах поточного контролю враховуються результати усних відповідей, активність участі в обговореннях, якість

виконання та захисту практичних робіт, реферату і мультимедійної презентації, а також уміння аргументовано пояснювати кінезіологічні особливості рухів і функціонального стану опорно-рухового апарату.

Проміжний контроль проводиться після завершення вивчення кожного модуля у формі тестування та має на меті оцінювання системності знань, логічності засвоєння навчальних тем і здатності інтегрувати отримані знання для аналізу навчально-професійних ситуацій у сфері фізичної терапії та реабілітації.

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни здійснюється у формі заліку. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного та проміжного контролю, а також виконання індивідуальних і самостійних завдань. Здобувачі вищої освіти, які не набрали мінімально необхідної кількості балів, вважаються такими, що не виконали вимоги навчальної дисципліни, та мають академічну заборгованість відповідно до чинних нормативних документів закладу вищої освіти.

9.2 Методи контролю та оцінювання

Контроль і оцінювання результатів навчання з дисципліни «Актуальні питання кінезіології» здійснюються із застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів, спрямованих на перевірку рівня теоретичної підготовки та сформованості практично орієнтованих умінь, необхідних для професійної діяльності фізичного терапевта.

Основними методами контролю є усне опитування під час семінарських занять, оцінювання письмових аналітичних завдань, перевірка та захист реферату і мультимедійної презентації, аналіз результатів виконання практичних робіт, а також модульне тестування. Під час оцінювання особлива увага приділяється здатності здобувачів логічно викладати навчальний матеріал, застосовувати кінезіологічні поняття для аналізу рухів, обґрунтовувати висновки та демонструвати професійне мислення.

Застосування різних методів контролю забезпечує об'єктивність і прозорість оцінювання, сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання та створює умови для своєчасного зворотного зв'язку, необхідного для коригування навчальної діяльності та індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти.

9.3 Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з дисципліни «Актуальні питання кінезіології» здійснюється з урахуванням результатів поточного, проміжного та індивідуального контролю. Під час оцінювання враховується рівень засвоєння теоретичних положень кінезіології, розуміння закономірностей рухової діяльності людини, знання функціональної анатомії

та біомеханіки рухів, здатність здійснювати кінезіологічний аналіз рухів, аргументовано формулювати висновки та застосовувати фахову термінологію у професійно орієнтованих ситуаціях, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання захисту рефератів та мультимедійних презентацій

1 бал – робота має формальний або фрагментарний характер; тема розкрита поверхово; матеріал подано без чіткої структури та логічної послідовності; кінезіологічна та анатоμο-функціональна термінологія використовується неточно; під час захисту здобувач не може пояснити ключові положення роботи або обґрунтувати зроблені висновки.

2 бали – робота загалом відповідає темі та поставленому завданню, однак зміст висвітлено недостатньо глибоко; структура дотримана частково; можливі окремі неточності у використанні понять кінезіології; під час захисту здобувач демонструє базове розуміння теми, проте аргументація є обмеженою.

3 бали – робота виконана у повному обсязі та відповідає визначеній меті; матеріал викладено логічно, послідовно й структуровано; продемонстровано розуміння принципів аналізу рухової діяльності та функціональних взаємозв'язків опорно-рухового апарату; фахова термінологія використовується коректно; під час захисту здобувач упевнено аргументує власні висновки та виявляє аналітичне мислення.

Критерії оцінювання усних відповідей під час семінарських занять

1 бал – відповідь є неповною та несистемною; відтворення навчального матеріалу має фрагментарний характер; відсутнє розуміння базових кінезіологічних понять і закономірностей рухів.

2 бали – відповідь загалом відповідає поставленому запитанню, але має переважно описовий характер; аргументація обмежена; можливі окремі неточності у використанні термінів або прикладів аналізу рухів.

3 бали – відповідь є повною, логічно структурованою та аргументованою; здобувач демонструє розуміння теоретичних і функціональних основ кінезіології, коректно використовує фахову термінологію та здатний формулювати узагальнені висновки.

Критерії оцінювання доповнень до відповідей під час семінарського обговорення

1 бал – доповнення має епізодичний характер, містить окремі зауваження або приклади без чіткого зв'язку з темою заняття та основною відповіддю.

2 бали – доповнення є змістовним і логічно пов'язаним з основною відповіддю, уточнює або розширює її, містить обґрунтовані міркування щодо кінезіологічних аспектів рухової діяльності.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань (ситуативних кейсів)

Оцінювання практичних робіт з дисципліни «Актуальні питання кінезіології» здійснюється з урахуванням здатності здобувачів аналізувати рухи, оцінювати функціональний стан опорно-рухового апарату та

обґрунтовувати кінезіологічні висновки з позицій функціональної анатомії та біомеханіки.

4-5 бали – завдання виконано в повному обсязі та відповідно до теми; продемонстровано ґрунтовне розуміння кінезіологічних закономірностей рухів; аналіз є логічним, послідовним і аргументованим; висновки обґрунтовані; під час захисту здобувач упевнено пояснює отримані результати.

2–3 бали – завдання виконано загалом правильно, проте аналіз є недостатньо розгорнутим або містить окремі неточності; під час захисту здобувач демонструє розуміння основного змісту завдання, однак аргументація потребує уточнення.

1 бал – завдання виконано частково або з істотними помилками; аналіз має поверховий характер; зв'язок між теоретичними положеннями кінезіології та отриманими результатами не простежується; здобувач не може обґрунтувати власні висновки.

Критерії оцінювання презентації, доповідей, рефератів

Таблиця 5

Критерії оцінювання презентації, реферату

Кількість балів	Відповідність поставленому завданню	Аналітично-функціональна складова	Обґрунтованість та розкриття положень кінезіології у фізичній терапії	Структурованість і логіка подання матеріалу
4–5 балів	Робота повністю відповідає темі та меті завдання; зміст цілеспрямований орієнтований на розкриття актуальних питань кінезіології; матеріал тісно пов'язаний із програмними темами дисципліни «Актуальні питання кінезіології»	Продемонстровано глибоке розуміння закономірностей рухової діяльності, функціональної анатомії та біомеханіки рухів; здійснено самостійний аналітичний розгляд рухових патернів і функціональних порушень; висновки є аргументованими та професійно вмотивованими	Кінезіологічні положення розкриті повно й коректно; обґрунтовано значення аналізу рухів для оцінювання функціонального стану та планування фізичної терапії; простежується чіткий зв'язок між теоретичними положеннями і практичною діяльністю фізичного терапевта	Робота має чітку, логічно вибудовану структуру; матеріал викладено послідовно; вступ, основна частина та висновки взаємопов'язані й формують цілісне сприйняття теми
2–3 бали	Робота загалом відповідає темі, однак	Аналітична складова представлена частково;	Основні кінезіологічні положення окреслені, проте	Загальна структура роботи збережена, однак можливі

	окремі аспекти кінезіології висвітлені поверхово або без достатнього зв'язку з метою завдання	переважає опис рухів або анатомічних структур без глибшого функціонального аналізу; узагальнення наявні, але недостатньо розгорнуті	розкриті нерівномірно або з окремими неточностями; зв'язок із практикою фізичної терапії простежується частково	порушення логіки викладу, повтори або недостатня послідовність подання матеріалу
1 бал	Робота має формальний або фрагментарний зв'язок із темою; мета завдання реалізована частково або не простежується	Аналітично-функціональна складова майже відсутня; матеріал подано у вигляді несистематизованого опису без аналізу рухової діяльності	Кінезіологічні положення подані поверхово, без обґрунтування їх практичного значення для фізичної терапії; аргументація відсутня або є некоректною	Структура роботи нечітка; виклад матеріалу хаотичний, що ускладнює розуміння змісту та логіки подання

9.4 Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять

Поточне оцінювання та самостійна робота												
Модуль 1			Модуль 2								ПТ	ДБ
1-1	1-2	тест	2-1	2-2	2-3	2-4	2-5	2-6	тест			
11	11	13	8	8	8	8	8	8	8	13	96	4
Розподіл балів за видами діяльності:												
УО	3	3		3	3	3	3	3	3		24	
Р	5										5	
П		5									5	
З	3	3									6	
ПЗ(СК)				5	5	5	5	5	5		30	
51 бал			45 балів									
Загальна рейтингова оцінка											100	

Умовні позначення, що використовуються в таблиці:

ДБ – додаткові бали

ПТ – підсумок по темам та СР

УО – усне опитування на семінарському занятті

Р – написання реферату

П – створення презентації

З – захист презентації, реферату на семінарському занятті
 ПЗ(СК) – виконання практичного завдання (ситуативного кейсу)

Розподіл балів за видами діяльності

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Усне опитування на семінарських заняттях	3	8	24	Залік
Підготовка презентацій	5	1	5	
Підготовка рефератів	5	1	5	
Практичне завдання (ситуативний кейс)	5	6	30	
Захист рефератів, презентацій на семінарських заняттях	3	2	6	
Тестування	13	2	26	
Додаткові бали за участь в студентських конференціях, круглих столах, тощо	4	1	4	
Разом			100	

9.5 Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90 - 100 балів	«зараховано» /«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів		Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

FX	30-59 балів	«не за- раховано»/ «failed»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

10 Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали / [Бакалюк Т., Барабаш С., Бондарчук В. та ін.]. – Київ, 2022. – 164 с
2. Методичні рекомендації до практичних і семінарських занять з дисципліни «Основи кінезіології»: метод. рек. для студентів НФаУ спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». – Х. : НФаУ, 2021. – 25 с.
3. Фізична, реабілітаційна та спортивна медицина: Нейрореабілітація: Том 2 Національний підручник / Сокрут В.М., Синяченко О.В., Сокрут О.П. та інш. / За загальною редакцією професора В.М. Сокрута/. – 2020 - Слов'янськ-Тернопіль-Київ : «Видавництво “Друкарський двір”». 2020. – 340 с.
4. Особливості застосування технічних засобів у навчальному процесі студентів з дисциплін: «Основи практичної діяльності у фізичній реабілітації (вступ до спеціальності)», «Терапевтичні вправи» та «Біомеханіка та клінічна кінезіологія» / В.І. Бондарчук, А.В. Бай, К.В.Миндзів, О.В.Вайда // Медична освіта. – 2019. – № 3. – С. 6-13.
5. Гігієна у фізичній реабілітації: підручник / [К.О. Пашко, Д.В. Попович, О.В. Лотоцька, О.В. Сопель, В.А. Кондратюк, Г.А. Крицька]. – 2019 – Тернопіль: ТДМУ, – 360 с.
6. Біла книга з фізичної та реабілітаційної медицини в Європі // Український журнал фізичної та реабілітаційної медицини. – 2018. – № 2. – с. 113–127.
7. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії : підручник / Л. О. Вакуленко [та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчука. - Тернопіль : Укрмедкн.: ТДМУ, 2018. - 371 с.
8. Лікувальна фізична культура : навч. посіб. для студентів / Козак Д.В., Н. О. Давибіда // Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. – 108 с.
9. Фізична реабілітація та основи здорового способу життя : навч. посіб. для студентів ВНЗ МОЗ України / Д. В. Козак, Н. О. Давибіда // Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2015. - 199 с.
10. Handbook of Human Anatomy. Borys Y. Reminetskyu, Illia Y. Herasymiuk, Larysa Y. Fedonyuk, Volodymyr D. Voloshyn. - Ternopil, Ukrmedknyha. - 2018, 224 p.

Додаткова література

1. Основи внутрішньої медицини та реабілітації: підручник / [Швед М.І., Геряк С.М., Мартинюк Лар. П., Левицька Л.В., Липовецька С.Й., Прокопович О.А.]; за ред. М. І. Шведа. – 2021. – Тернопіль: Укрмедкнига. – 412 с.

2. Моніторинг стану здоров'я за функціональними показниками за допомогою сенсорів у реабілітаційній медицині: систематичний огляд / В. П. Марценюк, І. В. Качур, А. С. Сверстюк, В. І. Бондарчук, Ю. В. Завіднюк, В. Б. Коваль, О. М. Мочульська // Вісник наукових досліджень. – 2019. – № 2. – С. 5-12.

3. Перспективи розробки і застосування біосенсорів та імуносенсорів із діагностичною метою у клінічній медицині / В. П. Марценюк, О. М. Мочульська, О. Р. Боярчук, Г. А. Павлишин, А. С. Сверстюк, Ю. В. Завіднюк, В. І. Бондарчук // Вісник наукових досліджень. - 2019. - № 1. - С. 15-22.

4. Медико-біологічні основи фізичної терапії, ерготерапії ("Нормальна анатомія" та "Нормальна фізіологія") : навч. посіб. / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Станіслав Крась, Софія Маєвська, Федір Музика. – Львів : ЛДУФК, 2019. – 146 с.

5. Основи класичного масажу: навч.-метод. посіб. / Довгань О.М., Кедрич Г.В., Давибіда Н.О. //Видавничо-поліграфічний центр Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. - 2017. - 78 с.

6. Сущенко О. Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2018. № 4 (78). С. 226–237.

7. Комісова Т. Є., Коваленко Л. П., Мамотенко А. В. Вплив різних рухових режимів на фізичну працездатність студентів впродовж навчального року // Біологія та валеологія. 2017. Вип. 19. С. 131-140.

8. Соколова О.В. Біомеханіка: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійних програм «Фізичне виховання» і «Спорт» / О.В. Соколова, Г.А. Омеляненко, В.О. Тищенко. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. – 96 с.

9. Кравчанко Б.М. Система інтегративної кінезітерапії як сучасний метод фізичної реабілітації при захворюваннях опорно-рухової системи // Спортивна медицина і фізична реабілітація. 2016. № 2. С. 66-75.

Інформаційні ресурси

1. Громадська організація «Українська асоціація фізичної терапії». Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://physrehab.org.ua/uk/home/>

2. Національна асоціація адвокатів України. Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naiu.org.ua/>